תורה אור

אמר ליה בעאי לאותובך ערל הזאה ואזמל סדין בציצית וכבשי עצרת ושופר ולולב השתא דשנית לן שב ואל תעשה לא מיעקר הוא כולהו נמי שב ואל תעשה נינהו ת"ש °אליו תשמעון *אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצות שבתורה כגון אליהו בהר הכרמל הכל לפי שעה שמע לו שאני התם דכתיב אליו תשמעון וליגמר מיניה מיגדר מילתא שאני : ת"ש *בטלו מבוטל דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לא לבטלו ולא להוסיף על תנאו *א"כ מה כח ב"ד יפה והא הכא ג)דמדאורייתא בטל גט ומשום מה כח בית דין קא שרינן אשת איש לעלמא מאן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש *ואפקעינהו רבנן לקידושין א"ל רבינא לרב אשי התינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות ת"ש א"ר אלעזר בן יעקב *ג)שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה ומעשה באדם אחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך ושוב מעשה באדם אחד שהטיח באשתו תחת התאנה והביאוהו לבית דין והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך מיגדר מילתא שאני : ולא זה וזה מטמאין לה : מנלן דכתיב °כי אם לשארו הקרוב אליו ואמר מר *שארו זו אשתו וכתיב °לא יטמא בעל בעמיו להחלו יש בעל שמיטמא ויש בעל שאין מיטמא הא כיצד מיטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מיטמא לאשתו פסולה : ולא זה וזה זכאין במציאתה וכו' : טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי ליה איבה הכא תיהוי ליה איבה ואיבה : ובמעשה ידיה : טעמא מאי אמרי רבנן מעשה ידיה לבעלה משום דקאכלה מזוני הכא כיון דמזוני לית לה מעשה ידיה לאו דידיה : ולא מיפר נדריה : טעמא מאי אמר רחמנא *בעל מיפר כדי שלא תתגנה הכא תתגנה ותתגנה : היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה וכו' :
פשיטא

דברים יח | ויקרא כא | שם

אמר ליה ·רב חסדא *לרבה : **בעאי לאותובך ערל והזאה וכו'** · דכל הני עוקרין בית דין דבר מן התורה : **ערל** · דאמר בפסחים (דף צב·) הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר וגר שנתגייר ערב הפסח אין שוחטין עליו ואמר בגמרא טעמא דבית הלל גזירה שמא יטמא לשנה הבאה כו' בפרק האשה אלמא משום גזירה דרבנן מבטלין ליה מפסח : **הזאה** · שבות ולית עלה בשבת אלא איסורא דרבנן ועומדת בפני הפסח ומבטלתו דאמרי' *הזאה שבות ואינה דוחה שבת : **ואזמל** · לגבי מילה אמור רבנן (שבת דף קל:) אין מביאין אותו דרך גגות וקרפיפות והוצאה דידהו מדרבנן ומיעקרא מילה בזמנה : **וסדין בציצית** · דמדאורייתא שרי דכתיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז אבל גדילים תעשה לך וגזור רבנן משום כסות לילה שפטור מן הציצית והוי כלאים שלא במקום מצוה במסכת מנחות בהתכלת (דף מ·) : **וכבשי עצרת** · לא קבלתי מרבותי ומ"מ כך נראה בעיני וכשר הדבר ששנו בתוספתא ומייתי לה במסכת ביצה בגמרא פרק שני (דף כ:) כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרק והבשר יאכל דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה והרי הן כשלמים דעלמא ואם היתה שבת שחלה עצרת בשבת וניתנה שבת לדחות אצל לשמן וטעה זה ושגג בשלא לשמן לא יזרוק ואם זרק הורצה כו' והא הכא דזריקה בשבת שבות בעלמא הוא כדשנינן התם שאני שבות דשבת כו' וקתני לא יזרוק ועקרא שבות דרבנן ג' עשה דזריקת דם והקטרת אימורים ואכילת בשר אלא שב ואל תעשה שאני : **שופר ולולב** מצות עשה ומבטלינן להו בשבת מדרבנן משום גזירה שמא יטלנו בידו כו' : **אליו תשמעון** · בנביא אמת כתיב : **כגון אליהו בהר הכרמל** · שהקריב בבמה ושעת איסור הבמות היתה ואיכא כרת דשחוטי חוץ וכרת דהעלאה : **מיגדר מילתא** · לעשות גדר ותקנה כי התם שהשיבן על ידי כן מעבודת כוכבים : **ביטלו** · בעל ששלח גט לאשתו וקדם ובא אצלה או ששלח לה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל ותנן (גיטין דף לב·) בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו ולא היה מודיע לה התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהיו עושין כן מפני תקון העולם דזימנין דמבטל ולא ידעה ואיכסבא ובניה ממזרים ועלה תני בטלו לגט לפני בית דין במקום אחר תקנת רבן גמליאל מבוטל: **והא הכא דמדאורייתא מאי מבטל ליה** · עד דמטי לידה דכתיב (דברים כד) ונתן בידה ועד דמטי לידה לאו גיטא הוא: **מה כח ב"ד יפה** · שהתקינו שלא לעשות כן: **אדעתא דרבנן** · תולה בדעת חכמים דהא כדת משה וישראל קאמר: **ואפקעינהו רבנן** · על ידי גט זה לקידושין מינה ושויוהו למעות דקידושין מתנה למפרע דהפקר ב"ד היה הפקר : **התינח קדיש בכספא** · איכא למימר אפקעתא דשויוהו למעות מתנה : **קדיש בביאה** · מאי אפקעתא איכא למימר האי ביאה מאי שויה : **א"ל** · כיון דבדעתא דרבנן תלה ורבנן אמור דכי יהיב לה גט כי האי תבטל ביאה דתיהוי בעילת זנות ואית דאמרי תינח קדיש בכספא דקידושי כסף דרבנן קדיש בביאה דקידושין דמדאורייתא נינהו מאי איכא למימר וטעות גדול הוא בידם דקידושי כסף דאורייתא נינהו ומג"ש דקיחה קיחה משדה עפרון גמר לה במסכת קידושין (דף ב·) וג"ש בסיני נאמרה וכל י"ג מדות ואי קידושי כסף מדרבנן מי קטלינן נפשא עלייהו דבעל ארוסה בסקילה ועוד מאי שיטיא דשני שויוה רבנן כו' הא קשיא ליה היכי מצו רבנן לאפקועי מידי דאורייתא ומשני ליה שויוה רבנן הא נמי אפקעתא היא : **שכיב**

כולהו נמי שב ואל תעשה הוא · וא"ת סדין בציצית היכי הוי שב ואל תעשה דכי מכסה בטלית דבת חיובא היא ואין בו ציצית הרי עובר בידים וי"ל דבשעת עיטוף הכתי לא מיחייב עד אחר שנתעטף דכסותך משמע שאתה מכוסה בה כבר ואשר תכסה בה אתא לדרשא אחריתא כדאמרינן במנחות (דף מא· ושם) ולאחר שנתעטף דמתחייב שב ואל תעשה הוא וא"ת בפרק מי שמתו (ברכות כ· ושם*) משמע כשהוא לבוש כלאים ואין פושטן לא חשיב שב ואל תעשה אלא עמוד ועשה וא"ר"י דשאני כלאים דעיקר האיסור בשעת לבישה שלבשו באיסור אבל כאן לא מתחייב עד אחר שנתעטף כדפרישית ומיהו קשה מדמברכינן להתעטף בציצית משמע דבשעת העיטוף עביד מצוה ומנהגן להתעטף מוכיחות נמי [כה"ג] דקיימא לן בציצית חובת גברא הוא* :

וליגמר מיניה · וא"ת שאני התם דעל פי הדבור היה מתנבא לעבור והיכי נגמר מיניה לעבור משום תקנתא דרבנן שלא על פי הדבור ונראה דכיון דעל פי הדבור שרי משום צורך שעה הוא הדין שלא על פי הדבור שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה כדנפקא לן במגילה (דף ב:) מקראי וא"ת דאמר בפרק אלו הן הנחנקים (סנהדרין פט: ושם) היכא דמוחזק שאני דאי לא תימא הכי אברהם היכי שמע ליה יצחק בהר המוריה אליהו בהר הכרמל היכי סמכי עליה ועבדי שחוטי חוץ אלא היכא דמוחזק שאני ובאליהו למה לן משום דמוחזק הא משמע דאפילו בלא נביא שרי נמי לבית דין לעבור משום מיגדר מילתא ואר"י משום דאיתחזק בנביאות היו סומכים עליו במה שהיה מבטיח בירידת אש ושוחטים על הבטחתו קדשים בחוץ שבזכותו ותפלתו תרד אש מן השמים ויהיה מיגדר מילתא שיתקדש שמו של הקב"ה ברבים ועי"י כך יחזרו ישראל למוטב : **כל** דמקדש אדעתא דרבנן מקדש · פי' בפרק השולח (גיטין לג·) [וע"ע תוס' ב"ב מח:]:

טעמא מאי אמור רבנן מציאת האשה לבעלה משום דלא תיהוי ליה איבה · תימה דבריש מציאת האשה (כתובות סו· ושם) דאמרי מציאתה כהעדפה על ידי הדחק דמי משמע דמציאתה תחת מזונות כמו מעשה ידיה כיון דמדמי ליה להעדפה והכא משמע טעמא דמציאה משום איבה ומיהו מצינו למימר דמעשה ידיה משום איבה הן כדאמר בפרק אע"פ (שם נח:) קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה אבל קשיא כיון דמציאה ומעשה ידיה תרווייהו משום מזונות ואיבה מאי שנא דגבי מציאה קאמר טעמא משום איבה וגבי מעשה ידיה קאמר משום דקמתזנא הוה ליה למימר בתרווייהו חד טעמא : **היתה** בת ישראל נפסלה מן הכהונה פשיטא· וא"ת אמאי פשיטא והא בפרק ד' אחין (לעיל לב· ושם) איצטריך ליה למידק ממתניתין דאשת ישראל שנאנסה דפסולה מן הכהונה ואומר ר"י דהתם לא איצטריך למידק אלא משום שאף על פי שמותרת לבעלה אפי' הכי פסולה לכהונה אבל הכא כיון דאשמעינן מתני' דאסורה לבעלה מדרבנן דקתני תלא מזה ומזה פשיטא דפסולה נמי לכהונה כיון דמדרבנן נמי קרינן ביה ונטמאה :
אמר

לד א מיי' פ"ט מהלכות יסודי התורה הל' ג:
לה ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף ס :
לו ג מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' ד ה סמג לאוין רמ טוש"ע ח"מ סימן ב :

[עי' במכות כה:]

ס"א
[וע"ע תוספות שבת כה: ד"ה סדין ותוספות מנחות מ: ד"ה סדין]

* * *

תוספות ישנים

כמו אליהו בהר הכרמל. וא"ת דלמא שאני התם [שהיה] על פי הדבור דכתיב ובדברך כן עשיתי וי"ל מדקאמר הכל לפי שעה שמע לו משמע אפי' שלא במצות המקום דאי במצות המקום לעולם יש לשמוע לו וא"ת ואמאי לא משני שאני אליהו דאתחזק וי"ל מדקאמר אפילו אמר לך נביא עקור משמע דבכל נביא מיירי וה"ה לחכמים : **שויוהו רבנן לבעילתו** בעילת זנות וי"מ משום דכל מגניד מאן דמקדש בביאה ולא נסירא דמ"ה לא עקרין קדושין דאורייתא וא"ת א"כ יכולין ממזרים לעשר שיתן לה גט ע"י שליח ויבטלנו שלא בפניו וימות ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה ונמצאת שלא היתה אשת איש כשזנתה וכן נמי קשה ליחוש שמא יחפש על בת אחותו[ונ"ל] דאה"נ היכא שאנו רואין שהוא מתכוין לא נפקיע הקדושין . עוי"ל מההיא דשמא יחפש על בת אחותו אין זה חיפוי כיון דמן הדין יכול לעשות כן וא"ת א"כ איך מצינו מיתה באשת איש כלא התראתה הוי התראת ספק דשמא יתן לה בעלה גט ע"י שליח ויבטלנו שלא בפניו ונמצא שלא היתה אשת איש מעולם . וי"ל כיון דהשתא ודאי קא עברה דהא אשת איש היא משום מעשה שיוכל לבא לא קריין לה התראת ספק ובזה ניחא הא דאמרינן אמרו לו אל תשתה דהוי התראת ספק לפי שכל זמן שהוא לפניו כמו שהוא עכשיו ודאי לא עבר : **מאי** טעמא אמור רבנן בעל מיפר . ותימה דהא אמרינן בהם דהפרת נדרים דאורייתא וי"ל ד"ס מאי טעמא אמור רבנן בעל מיפר בנדרים שאין בהם עינוי נפש דאין מיפר מדאורייתא כי הכי דאמרינן לעיל דמיפר משום דכל המודרת על דעת בעלה נודרת משום שלא תתגנה והיינו כעין שפי' לעיל גבי כתובה א"כ י"ל אמור רבנן לאו דוקא :

[צ"ל לרבה]
[פסחים סו·]
גיטין לג·
[כתובות לט: קדושין מב·]
כתובות ג· ב"ב מח: לקמן קי· גיטין לג. עג·
סנהדרין מו·
לעיל כב:
[עיין תוס' לעיל סט. ד"ה מ"ע]